

Kritik mot Polismyndigheten i Stockholms län för långsam handläggning av bedrägeriärenden

Anmälan

AA framförde i en anmälan klagomål mot Polismyndigheten i Stockholms län med anledning av handläggningstiden i några bedrägeriärenden. Hon uppgav bl.a. att hon polisanmälde de första bedrägerierna i februari/mars 2004 och att polisen redan vid sin första IP-adressökning i september 2004 fick fram en misstänkt person. Trots det lades ärendena ned under hösten 2004 med motiveringen att det saknades bevis. Detta medförde att bedrägerierna fortsatte obehindrat till februari/mars 2007, vilket orsakat henne stort psykiskt lidande helt i onödan. Först våren 2007 vidtog polisen utredningsåtgärder.

Utredning

Från polismyndigheten inforrades handlingar i ärendena K95238-04, K210450-04, K246103-04, K175111-06, K27621-07, K28993-07 samt K52638-07. Vidare inhämtades dom i Södertörns tingsrätts mål B 8067-07 och beslut i Svea hovrätts mål B 7922-07. Av dessa handlingar framkom i huvudsak följande.

En polisanmälan om försök till bedrägeri upprättades den 16 april 2004 (K95238-04). Enligt anmälan hade någon i AA namn beställt varor från H&M Rowells och uppgett hennes personnummer samt en c/o adress till sin egen bostad. AA blev kontaktad av företaget för att komplettera sin kreditansökan. Beslut att lägga ned förundersökningen fattades i juni 2004 med motiveringen att förutsättningar att styrka brott av en specifik person saknades.

Den 24 augusti 2004 upprättades en anmälan (K210450-04) som rubricerades som ofredande. Även i detta fall hade någon beställt varor via Internet i AA:s namn, denna gång från företaget La Redout. AA fick ett brev hem angående detta och kunde därför stoppa paketet. Samma dag beslutade polismyndigheten att förundersökning inte skulle inledas då brottet uppenbart inte går att utreda. Tre dagar senare, den 27 augusti 2004, ringde AA till polisen och kompletterade uppgifterna. Hon uppgav att det fanns en person på La Redouts IT-avdelning som kunde få fram IP-adressen på den som gjorde beställningar i hennes namn och lämnade namn och telefonnummer till denna person. Hon ifrågasatte också rubriceringen ofredande

och undrade om det inte skulle vara bedrägeri. Ärendet togs upp den 28 augusti 2004 och lades ned den 29 januari 2007 med motiveringen att det finns anledning att anta att fortsatt utredning ej kan styrka brott. Såvitt framgick vidtogs inga utredningsåtgärder under tiden.

Nästa anmälan upprättades den 29 september 2004 (K246103-04) då AA anmälde att en okänd gärningsman återigen handlat saker med hjälp av hennes personnummer. Denna gång hade hon fått brev från Intrum Justitia om att hon skulle betala 3 048 kr för en skuld hos ett företag som heter BonÁ Parte. Hon uppgav att hon hade lämnat uppgifter till polisen i de två tidigare anmälningarna men att utredarna inte ringt upp och att utredningarna lades ned trots att hon hade mer upplysningar att lämna till utredare. Den 30 september 2004 återkom AA och lämnade ytterligare upplysningar, bl.a. den e-postadress beställningarna hade skett från samt telefonnummer till en person vid postorderföretaget BonÁ Parte som kunde lämna uppgifter om utredningen. Förundersökningen lades ned den 24 januari 2007 med motiveringen att det finns anledning att anta att fortsatt utredning ej kommer att kunna styrka brott. Någon utredningsåtgärd vidtogs såvitt framgätt inte under tiden från anmälan till nedläggningsbeslutet.

Ett bedrägeri gällande beställning via Internet från Interflora anmäldes av AA den 17 juli 2006 (K175111-06). Denna gång hade någon beställt varor för 1 200 kr som levererades den 10 juli 2006. AA refererade till tidigare anmälningar och uppgav denna gång en postadress till den person hon trodde utsatte henne för bedrägerier. Vidare uppgav hon att både IT-chefen hos Ellos-koncernen (La Redout) och beställningsmottagaren hos Interflora hade sagt till henne att de kunde lämna ut IP-adresser m.m. som den misstänkta hade använt sig av till polisen. Telefonnummer och namn till dessa personer lämnades i anmälan.

En anmälan (K27621-07) upprättades den 31 januari 2007. AA anmälde då ytterligare ett bedrägeri via Internet. Någon hade gjort en beställning från Panduro Hobby i hennes namn och hon blev uppringd av en person vid företaget som hade några frågor om beställningen. I anmälan uppgav hon den e-postadress som beställningen hade gjorts från (samma som tidigare) samt den adress varorna skulle levereras till.

Den 1 februari 2007 upprättades en anmälan (K28993-07) angående bedrägeri. AA anmälde då att hon denna dag hade fått en faktura från Interflora för varor som levererats till en adress i Jönköping. Även denna beställning var gjord från samma e-postadress som tidigare.

Slutligen anmälde AA den 27 februari 2007 bedrägerier vid två tillfällen via Internet (K52638-07). Någon hade återigen beställt blommor hos Interflora i hennes namn med leverans till två olika adresser och fakturan till henne. AA uppgav att hon hade pratat med en person hos Interflora och fått en IP-adress. Telefonnummer till denna person samt aktuell IP-adress lämnades i anmälan. Denna anmälan kompletterades den 21 mars 2007 då polisen fick ytterligare uppgifter om försök till bedrägeri genom Internetbeställningar hos Interflora i AA namn.

Förundersökningen i de tre anmälningarna från 2004 (K95238-04, K210450-04 samt K246103-04) återupptogs den 8 februari 2007. Därefter hölls förhör med AA den 12 februari 2007. Några vittnen hördes i mars och den misstänkta i april och maj. Samtliga ärenden slutredovisades till åklagaren i början av maj 2007.

Åtal väcktes den 29 juni 2007 för bedrägeri vid fyra tillfällen och försök till bedrägeri vid fyra tillfällen. Tingsrätten dömde i oktober 2007 den tilltalade för bedrägeri vid tre tillfällen och försök till bedrägeri vid tre tillfällen. Påföljden bestämdes till skyddstillsyn och AA tillerkändes skadestånd för bl.a. sveda och värk. Domen överklagades av den dömda som uteblev från huvudförhandlingen i hovrätten, varför överklagandet förföll.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över handläggningstiden i de aktuella ärendena.

Polismyndigheten (biträdande länspolismästaren BB) kom in med ett remissvar till vilket var fogat ett yttrande från polismästaren CC, Söderorts polismästardistrikt (här utelämnat).

Efter att inledningsvis ha hänvisat till Söderorts polismästardistrikts yttrande beträffande bakgrunden samt en redogörelse för den rättsliga regleringen, redovisade polismyndigheten polismästardistriktets bedömning följt av myndighetens egen bedömning.

Polismästardistriktets bedömning

Söderorts polismästardistrikt gör bedömningen att skyndsamhetskravet enligt 23 kap. 4 § RB inte har uppfyllts i ärendena K210450-04 och K246103-04 som lades ned efter att ha legat i balans utan åtgärder i ca 28 månader. Handläggare hade bytts i ärendena fyra gånger. Polismästardistriktet uppger att det inte är acceptabelt att inga utredningsåtgärder vidtagits i ärendena under mer än två års tid och detta särskilt som det i det ena ärendet fanns obearbetade uppgifter efter en IP-sökning som pekar på en särskild adress, vilken senare visade sig vara adressen till den kvinna som så småningom delgavs misstanke om brott. Vidare anser distriktet att det inte är acceptabelt att en förundersökning läggs ned som innehåller obearbetade uppgifter. Distriktet uppger om att det under den aktuella tidsperioden rådde en väldigt ansträngd arbetssituation på kriminalenheten, med ett stort ärendeinflöde med många frihetsberövade personer och personal som slutade. Detta medförde prioriteringar där ärenden med frihetsberövade och ärenden om brott begångna mot kvinnor eller barn samt brott begångna av ungdomar prioriterades. Även med beaktande av detta anser distriktet att det inte är acceptabelt att utredningar blir liggande i balans i över två år och att utredningar läggs ned med obearbetat material. Distriktet beklagar det inträffade.

Distriktet uppger vidare om att kriminalorganisationen inom distriktet har genomgått en omorganisation med syfte att få en effektiv utredningsverksamhet. I dag har distriktet regelbunden uppföljning av öppna ärenden som är äldre än sex månader. Distriktet hoppas att de vidtagna åtgärderna skall förhindra en upprepning av det inträffade.

Beträffande den övriga handläggningen och övriga ärenden anser polismästardistriktet att skyndsamhetskravet inte har åsidosatts. Från det att förundersökningarna återupptogs har utredningarna bedrivits snabbt och effektivt.

Polismyndighetens bedömning

Polismyndigheten instämmer i polismästardistriktets bedömning att skyndsamtetskravet i 23 kap. 4 § RB inte har uppfyllts vad gäller ärendena K210450-04 och K246103-04 och att det självklart inte är acceptabelt att ärenden förblir outredda under mer än två års tid och därefter läggs ned trots att det i det ena ärendet finns uppgifter som kan leda utredningen framåt.

Resursbrist, prioritering av andra slag av ärenden och byte av handläggare ett flertal gånger synes vara en bidragande orsak till det inträffade men i likhet med distriktet anser polismyndigheten att dessa skäl inte är godtagbara. Ärenden som är utredningsbara måste utredas så skyndsamt som möjligt och därmed inom rimlig tid, detta oavsett om det är bestämt att andra slag av ärenden skall prioriteras i första hand. Det ankommer på förundersökningsledaren (som i dessa fall var en polisman) att tillse detta samt även att ge handläggarna behövliga direktiv för arbetet. Det kan vidare konstateras att adressuppgiften som framkom i ett av ärendena från 2004 var den senare dömda kvinnans adress. Det är anmärkningsvärt att inga utredningsåtgärder vidtogs trots att det fanns relevanta uppgifter. Det kan också konstateras att när utredningen av samtliga bedrägerifall mot AA väl genomfördes kunde den inom en relativ kort tid framgångsrikt avslutas med ett förundersökningsprotokoll, vilket ledde till åtal och dom. Av domen i Södertörns tingsrätt den 9 oktober 2007 framgår att åtalet gällande brotten i de ovan två nämnda utredningarna, försök till bedrägeri och bedrägeri, visserligen ogillades men att den åtalade kvinnan dömdes för bedrägeri i de övriga fallen som nu är föremål för JO:s granskning. Polismyndigheten är således mycket kritisk till den bristfälliga hanteringen av dessa två ärenden.

Vad gäller bedrägeriärendena från 2007 anser polismyndigheten att skyndsamtetskravet har uppfyllts. Dessa ärenden utreddes tillsammans med de återupptagna ärendena skyndsamt under vårterminen och förundersökningsprotokollet redovisades till åklagarmyndigheten i maj 2007.

Beträffande bedrägeriärendet från 2006, som låg i balans i fem månader, överlämnar myndigheten åt JO att avgöra om skyndsamtetskravet har uppfyllts eller inte.

Som polismyndigheten tidigare uppgivit i yttranden till JO, råder sedan oktober 2006 en ny organisation avseende utredning av bedrägeribrott inom myndigheten, i syfte att effektivisera utredningsarbetet. Särskilda bedrägerirotlar finns vid polismästardistriktet i City, Norrort och Södertörn. Vid dessa rotlar handläggs länets samtliga bedrägeribrott, med undantag för de som handläggs vid länskriminalpolisavdelningen. Vid bedrägerirotel Syd i Södertörn utreds bedrägeri- och försöksbrott som inträffat i upptagningsområdena Södertörns, Söderorts, Södertälje och Nacka polismästardistrikt. Med denna organisation föreligger bättre förutsättningar för ett mer effektivt och rättssäkert utredningsarbete gällande dessa brott. Detta innebär vidare att Söderorts polismästardistrikt inte längre utreder bedrägeriärenden.

Vidare har Söderorts polismästardistrikt vidtagit åtgärder för att komma tillrätta med problemen med utredningsverksamheten inom distriktet, genom omorganisation av kriminalverksamheten och införandet av regelbundna uppföljningsrutiner.

Polismyndigheten anser att erforderliga åtgärder har vidtagits i syfte att förbättra utredningsverksamheten inom såväl hela myndigheten som Söderorts polismästardistrikt och att förutsättningarna för en rättssäker och effektiv handläggning av ärenden därmed har förbättrats.

Polismyndigheten vill avslutningsvis beklaga den bristfälliga hanteringen av de två ovan nämnda utredningarna.

AA yttrade sig över polismyndighetens remissvar och uppgav bl.a. att ett beklagande från myndigheten inte var tillräckligt utan krävde även ersättning för sveda och värk i form av ekonomisk kompensation.

Bedömning

En förundersökning ska bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger och finns det inte längre skäl att fullfölja förundersökningen så ska den läggas ned, vilket följer av 23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken.

Av utredningen framgår att AA anmälde bedrägerier och försök till bedrägerier under en period av nästan tre år. Det framgick av anmälningarna att någon hade kommit över hennes personuppgifter och gjort beställningar i hennes namn på Internet. Redan i den andra anmälan från augusti 2004 lämnade AA kontaktuppgifter till en person som kunde hjälpa till att få fram den IP-adress beställningen hade gjorts från och i den tredje anmälan från september 2004 angav hon även den e-postadress beställningarna kom från. En IP-sökning gjordes enligt polismyndigheten under hösten 2004, men resultatet från denna bearbetades inte. I stället blev de två senare ärendena från 2004 liggande i 28 månader utan att ytterligare åtgärder vidtogs och i januari 2007 lades de ned med motiveringen att ”det finns anledning anta att fortsatt utredning ej kan styrka brott.”

Under sommaren 2006 och i början av 2007 anmälde AA ytterligare fyra bedrägerier eller försök till bedrägerier. När utredningsåtgärder till slut vidtogs under våren 2007 kunde polisen på tämligen kort tid utreda alla anmälningarna och en person åtalades för brott enligt samtliga anmälningar och dömdes i oktober 2007 också för flertalet av de åtalade gärningarna. – Motiveringen till besluten i januari 2007 att lägga ned två av anmälningarna framstår mot denna bakgrund inte som särskilt välgrundad och det kan ifrågasättas om besluten verkligen fattades efter en noggrann genomgång av ärendena.

Som förklaring till den utdragna handläggningstiden har polismästardistriktet i huvudsak hänvisat till det ansträngda arbetsläget under den i ärendet aktuella tidsperioden.

Anmälningar om misstänkt bedrägeri blir, enligt min erfarenhet, av olika skäl alltför ofta liggande för länge innan de utreds. Det ansträngda arbetsläget anges i princip alltid som förklaring. Det nu aktuella ärendet är alltså inget undantag. Jag har också under senare år vid upprepade tillfällen kritiserat Stockholmspolisens handläggning av bedrägeriärenden, senast i två beslut under april månad (dnr 5903-2008 och 727-2009). Arbetssituationen vid myndighetens bedrägerigrupper är således väl känd för mig.

Oavsett varför ärenden blir liggande är det fullständigt oacceptabelt att underlåta att vidta åtgärder under så lång tid som nu varit fallet, särskilt om det finns obearbetade uppgifter i anmälningarna. För AA:s del medförde polisens bristfälliga hantering av anmälningarna från 2004 att samma person fortsatte att använda hennes personuppgifter vid flera tillfällen under ett par års tid. Jag har därför förståelse för att hon upplever att en stor del av bedrägerierna har skett ”helt i onödan”, då det visade sig att brotten faktiskt var relativt enkla att utreda. Det aktuella ärendet är dessvärre ett tragiskt exempel på att polisens underlåtenhet att utreda ett ärende på ett tillfredställande sätt kan få olyckliga konsekvenser för den

drabbade – av den aktuella domen framgår exempelvis att AA påverkats mycket negativt av det inträffade.

Sammantaget anser jag att polismyndigheten förtjänar allvarlig kritik för hanteringen av ärendena från 2004. Med hänsyn till de tidigare anmälningarna kan inte heller ärendet från 2006 anses ha hanterats med erforderlig skyndsamhet.

Vad som i övrigt kommit fram föranleder inte något annat uttalande från min sida än att jag vill nämna att JO inte är behörig att pröva ersättningsanspråk.

Ärendet avslutas.